

Talousvaliokunta

TaV@eduskunta.fi

VNS 8/2022 vp Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko

LAUSUNTOMME VALTIONEUVOSTON HUOLTOVARMUUSSELONTEOSTA

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt yhdistykseltämme kirjallista asiantuntijalausuntoa Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteosta. Selonteossa määritellään keskeiset tavoitteet huoltovarmuuden kehittämiseksi vuoteen 2030 mennessä ja sen toimeenpanolla on tarkoitus varmistaa huoltovarmuuden riittävä taso ja toimintakyky osana yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. Kiitämme valiokuntaa mahdollisuudesta kommentoida asiaa.

Lääkehuolto on kriittinen toimiala - lääkkeiden saatavuus on turvattava kaikissa olosuhteissa

Huoltovarmuus rakentuu pitkälti kriittisillä sektoreilla toimivien yritysten kyvystä reagoida poikkeusoloihin, sietää kriisi- ja häiriötilanteita sekä palautua niistä nopeasti. Lääkehuollon toimijat (lääketeollisuus, tukkukaupat, apteekit ja sairaala-apteekit) muodostavat yhteiskunnan huoltovarmuuden kannalta kriittisen kokonaisuuden, jonka toiminta tulee pystyä turvaamaan myös erilaisissa häiriöissä tai poikkeusoloissa. Lääkehuollon toimivuutta, lääkkeiden saatavuutta ja huoltovarmuuden turvaamista tulee edelleen vahvistaa huomioiden muuttuva toimintaympäristö.

Toimivan lääkehuollon ylläpitämisessä elinkeinoelämän rooli on keskeinen. Lääkkeiden saatavuuden varmistamiseksi on huolehdittava siitä, että kannusteet yrityksille tuoda lääkevalmisteita Suomen markkinoille ja pitää ne markkinoilla ovat riittävät. Keskeistä on turvata Suomen asema maana, johon yrityksillä on halua investoida niin tutkimuksen ja tuotekehityksen kuin lääkevalmistuksenkin osalta ja jonka markkinoille yrityksillä on riittävät kannusteet tuoda tarvitsemiamme lääkkeitä, joiden katkeamaton saatavuus on edellytys ihmisten terveydelle ja toimintakyvylle sekä terveydenhuollon toiminnalle.

Lääkeyrityksillä on lääkkeiden velvoitevarastoinnin kautta merkittävä vastuu lääkehuollon materiaalisesta varautumisesta. Lääkkeiden kysynnän ennakoitavuus on keskeisessä roolissa siinä, että lääkkeiden maahantuoajat ja valmistajat pystyvät vastaamaan lääkehuollon kulloisiinkin tarpeisiin. Ennakoitavuutta ja markkinan houkuttelevuutta voidaan tukea mm. huolehtimalla lääkealan sääntelyn ja käytäntöjen ajantasaisuudesta, ennakoitavuudesta ja joustavuudesta. Tärkeää on ylipäättään arvioida erilaisten suunniteltujen toimenpiteiden vaikutuksia lääkkeiden saatavuuteen ja huoltovarmuuteen.

Laki lääkkeiden velvoitevarastoinnista tulee päivittää

Osana huoltovarmuutta koskevan lainsäädännön ajantasaistamista lääkkeiden velvoitevarastointia koskevan sääntelyn uudistaminen tulee vihdoin saada käyntiin seuraavalla hallituskaudella, jotta velvoitevarastoinnilla voidaan tosiasiallisesti turvata nykyistä paremmin lääkkeiden saatavuutta muuttuneessa

toimintaympäristössä eikä sääntelystä muodostu sellaista kansallista lisävelvoitetta, joka toimii omaa perusteltua tarkoitustaan vastaan. Samalla tulee arvioida lääkkeiden velvoite- ja varmuusvarastoinnin keskinäistä suhdetta.

Velvoitevarastointi tulee myös sovittaa nykyistä paremmin yhteen sairaaloiden lääkehankintoja koskevan lainsäädännön kanssa. Lääkkeiden huoltovarmuuden ja saatavuuden turvaamisen kannalta on lisäksi tärkeää, että maassa on riittävä määrä hankintayksiköjä, jotka mahdollistavat pitkällä tähtäimellä useampien toimijoiden toimimisen Suomen markkinoilla ja vähentävät täten yhden toimittajan valintaan liittyvien haavoittuvuuksien riskiä. Myös mm. hankintakriteerien huolellisen valinnan kautta on mahdollista turvata lääkkeiden hyvää saatavuutta maassamme.

Suomen erityispiirteiden tunnistaminen on tärkeä pohja huoltovarmuuden kehittämiseksi

Selonteossa tunnistetut Suomen erityispiirteet kuten syrjäinen sijainti, pitkät kuljetusetäisyydet sekä riippuvuus merikuljetuksista ja ulkomaisista hyödykkeistä koskevat myös lääkehuoltoa, ja ne on otettava varautumisessa huomioon. Suomi on myös lääkkeiden huoltovarmuuden näkökulmasta riippuvainen kansainvälisistä energiamarkkinoista ja hyödykkeiden hankkimisesta maailmanmarkkinoilta.

Lääkehuollon toimivuuden kannalta erityisen tärkeässä roolissa ovat kotimaisen lääketutkimuksen ja -kehityksen sekä sen tuoman lääketuotannon tukeminen sekä lääkehuollon koko toimitusketjun energian saannin ja lääkelogistiikan toimintavarmuuden turvaaminen.

Kansainvälisellä tasolla Suomen on työskenneltävä jatkossa aktiivisesti avoimen, kilpailuun perustuvan järjestelmän puolesta yhdessä EU:n ja muiden kumppanimaiden kanssa. Samalla on tärkeää välttää liiallista protektionismia, sillä se kääntyy helposti EU:n ja Suomen kaltaisen pienen, lääkkeiden osalta vahvasti tuontiriippuvaisen mutta korkean teknologian vientimahdollisuuksia omaavan maan tarpeita vastaan.

Kaikkien sektoreiden yhteinen haaste on tunnistaa huoltovarmuuden kannalta kriittiset osaamisalueet ja huolehtia henkilöstön osaamisesta. Osaavan työvoiman saatavuus on kysymys, joka heijastuu myös huoltovarmuustyöhön.

Kyberturvallisuuden ja -vaikuttamisen merkitys lääkehuollon jatkuvuuden turvaamiselle on erittäin suuri. Kyberuhkien tunnistaminen ja torjuminen edellyttävät vahvaa panostusta ja tiivistä yhteistyötä yhteiskunnan eri toimijoiden kesken ja kybervaikuttamisen sisällyttämistä valmiuslakiin tulee harkita.

Yhteinen tilannekuva ja varautuminen on tarpeen

Pidämme erittäin tärkeänä selonteossa mainittua tilannekuva- ja skenaariotyötä, joka on myös lääkehuollossa kehittynyt voimakkaasti koronapandemian ja myöhemmin myös Ukrainan sodan myötä. Lääkealan toimijat, niin yritykset kuin viranomaiset (ml. Huoltovarmuuskeskus), ovat yhdessä kehittäneet tähän liittyviä toimintamalleja, jotka ovat osaltaan auttaneet kaikkia alan toimijoita selviytymään ajoittain haastavistakin tilanteista. Yhteistä tilannekuva- ja skenaariotyötä on tärkeää jatkaa myös tulevaisuudessa, kulloisenkin tilanteen edellyttämällä intensiteetillä.

Eri skenaarioiden käytännön etukäteisharjoittelu ja testaaminen ovat avainasemassa selkeisiin toimivaltuuksiin ja rakenteisiin perustuvan nopean reagointikyvyn, poikkihallinnollisen yhteistyön, riittävän koordinaation sekä kriittisen osaamisen varmistamiseksi kriisitilanteessa.

Lääkehuollon varautumista on kehitetty ja tullaan kehittämään jatkossa enenevästi myös EU-tasolla. Suomen on syytä osallistua aktiivisesti tähän keskusteluun. Osallistumisen tavoitteena tulee olla aktiivinen

vaikuttaminen EU-sääntelyn ja toimintamallien kehittymiseen omasta kansallisesta näkökulmasta niin, että EU tuottaa Suomen huoltovarmuudelle lisäarvoa emmekä toisaalta joudu tilanteeseen, jossa kansallisella ja EU-tasolla olisi tarpeettomasti päällekkäisiä toimia.

Viestinnällä on keskeinen rooli huoltovarmuuden tukemisessa

Lääkkeiden saatavuuden turvaamisen kannalta on tärkeää, että kansalaiset varautuvat osaltaan myös lääkkeiden riittävyyteen ja osaavat esim. hakeutua oikea-aikaisesti apteekkiin hakemaan tarvitsemiaan lääkkeitä. Informaatiota jakamalla kansalaisia voidaan tukea omassa varautumisessaan.

Samalla on tärkeää huolehtia siitä, ettei viestinnällä luoda itse aiheutettuja tarpeettomia saatavuushaasteita, jotka aiheutuvat yhtäkkisestä lääkkeiden (kuluttaja)kysynnän voimakkaasta lisääntymisestä. Lääkkeiden saatavuusongelmia lisäsivät osaltaan mm. tiettyjen lääkevalmisteiden hamstraus pandemiakeväänä 2020 sekä jodin hamstraus Ukrainan sodan aikana.

Lääketeollisuus on sitoutunut huoltovarmuustyöhön

Lääketeollisuus ry ja sen jäsenyritykset samoin kuin muutkin lääkealan toimijat ovat sitoutuneet toimimaan osana suomalaista huoltovarmuusorganisaatiota ja tukemaan omalta osaltaan lääkehuollon varautumista erilaisiin kriisi- ja häiriötilanteisiin.

Huoltovarmuuskeskuksella on tärkeä rooli toimia eri viranomais- ja yksityisiä toimijoita yhdistävänä foorumina, joka mahdollistaa nimenomaan yhteisen varautumisen kehittämisen ja kokonaiskuvan muodostamisen sekä toimijoiden tukemisen oman varautumisensa kehittämisessä.

Kunnioittavasti

LÄÄKETEOLLISUUS RY

Sanna Lauslahti
toimitusjohtaja